

Un recull dels darrers estudis geogràfics sobre el Japó (1980-1992)

Maria Bermúdez i Esquerra, Jordi Masachs i Castell*

Résumé / Abstract / Resumen / Resum

Le centre d'Études Japonaises de l'Université Autonome de Barcelone a pour but l'étude interdisciplinaire du Japon, la promotion et la coordination des projets de recherche et l'enseignement de japonologie. Cet article présente un recueil d'études géographiques sur le Japon (1980-1992) à partir de deux sources: la Sixième Conférence Internationale de l'Association Européenne d'Études Japonaises (Berlin, 1991) et la base de données *Dissertation Abstracts Ondisc* (recherche réalisée dans les universités d'Amérique du Nord et, après 1988, dans tous les pays du monde).

* * *

The objectives of The Centre of Japanese Studies at the Universitat Autònoma de Barcelona is the multidisciplinary study of Japan, through the promotion and coordination of research projects and teaching on Japanology. This article is a compendium of geographical studies on Japan between 1980 and 1992, taken from two sources: the 6th International Conference of the European Association of Japanese Studies (Berlin, 1991) and the *Dissertation Abstracts Ondisc* data base (a research project carried out initially by North American Universities and which has spread worldwide since 1988).

* * *

El Centro de Estudios Japoneses de la Universitat Autònoma de Barcelona tiene como finalidad el estudio pluridisciplinario del Japón, y promueve y coordina proyectos de investigación y docencia sobre japonología. El artículo presenta una colección de estudios geográficos sobre el Japón (1980-1992) a partir de dos fuentes: la Sexta Conferencia Internacional de

* Centre d'Estudis Japonesos de la Universitat Autònoma de Barcelona. 08193 Bellaterra.

la Asociación Europea de Estudios Japoneses (Berlín, 1991), y la base de datos *Dissertation Abstracts Ondisc* (investigación realizada en las universidades norteamericanas, y desde 1988, en todo el mundo).

* * *

El Centre d'Estudis Japonesos de la Universitat Autònoma de Barcelona té com a finalitat l'estudi interdisciplinari del Japó i promou i coordina projectes d'investigació i docència sobre japonologia. L'article és un recull d'estudis geogràfics sobre el Japó (1980-1992) extrets de dues fonts: la Sisena Conferència Internacional de l'Associació Europea d'Estudis Japonesos (Berlín, 1991), i la base de dades *Dissertation Abstracts Ondisc* (recerca realitzada a les universitats nord-americanes, i des del 1988, a tot el món).

El Centre d'Estudis Japonesos (CEJ) de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) és una institució que té per finalitat l'estudi pluridisciplinari del Japó en qualsevol moment de la història; per això promou i coordina diversos projectes d'investigació i docència en l'àmbit de la japonologia. L'Àrea de Documentació Especialitzada (ADE) d'aquest Centre s'encarrega de facilitar aquestes tasques recopilant i difonent tota mena d'informació relacionada amb el Japó. Aquest article és una mostra d'aquesta comesa.

Aquesta recerca documental inclou informació de dues fonts diferents que donen idea de quines són les temàtiques en geografia de més interès en l'àmbit de la japonologia:

- a) Tria de comunicacions presentades durant la Sisena Conferència Internacional de l'Associació Europea d'Estudis Japonesos (EAJS), celebrada al Centre Japonès-Alemany de Berlín (JGCB) a la tardor de 1991.
- b) Selecció dels treballs continguts a la base de dades *Dissertation Abstracts Ondisc*, que conté resums de tesis doctorals i treballs d'investigació de diverses disciplines presentades en universitats nord-americanes, i, des del 1988, a tot el món. Els treballs es presenten ordenats per anys, i a més per ordre alfabètic, del més recent al menys actual.

Els autors han optat per una accepció àmplia del terme «geografia», la qual cosa ha suposat la consideració d'estudis de diverses branques d'aquesta disciplina. En el cas d'una geografia històrica, els autors remeten a un article en premsa sobre història

general del Japó, que es publicarà a la *Revista Española del Pacífico*, i que de moment està disponible per a la seva consulta en el Centre d'Estudis Japonesos de la UAB.

Presentem a continuació aquest material bibliogràfic esperant que origini més d'un projecte d'investigació.

1. En la setena sessió de la Conferència de l'EAJIS es presentaren estudis sobre temes urbans i ambientals, i destacaren les ponències següents:

— *Dins l'apartat de problemes ambientals de la ciutat:*

SHIBATA, Tokue, *El medi ambient urbà i el paper de l'autonomia local al Japó*, Tòquio, Tokyo Keizai University.

Aquest estudi fa una repassada de les polítiques mediambientals portades a terme al Japó a partir de la Segona Guerra Mundial per part de les administracions autònomes locals. Es fa un seguiment relacionant la difusió dels acords de control de la pol·lució amb la progressiva davallada de la presència de substàncies contaminants en el medi ambient, des dels anys seixanta fins a mitjan la dècada dels vuitanta.

SHINOZUKA, Shoji, *Legislació i medi ambient urbà en el Japó contemporani*, Tòquio, Waseda University.

En aquesta ponència s'evidencia que la indeterminació de la legislació sobre les polítiques mediambientals urbanes al Japó és una de les causes dels problemes que afecten la qualitat de vida a les grans ciutats: la concentració demogràfica a Tòquio i l'elevat augment del preu del sòl urbà han provocat una arquitectura d'edificis elevats i una gran especulació que minven l'obtenció de serveis per part dels ciutadans.

HARASHINA, Sachihiko, SASAHARA, Akio i MURAYAMA, Takehiko, *El tamany de la ciutat i la qualitat de vida (Un estudi comparatiu de les polítiques ecològiques a l'Àrea Metropolitana de Tòquio)*, Tòquio, Tokyo Institute of Technology.

Aquest estudi presenta el problema de la densitat de població a l'àrea metropolitana de Tòquio, i tot analitzant l'harmonia entre l'ús artificial del sòl i el medi ambient natural fa una comparació de les diverses posicions que les cinc administracions locals mantenen respecte al tema. Acaba recomanant una unificació de criteris per tractar eficaçment aquesta problemàtica.

— *Dins l'apartat de problemes socioeconòmics de la ciutat:*

IEDA, Hitoshi, *Un estudi de la congestió del transport ferroviari de viatgers en les grans ciutats japoneses*, Department of Civil Engineering, Tòquio, University of Tokyo.

En aquesta ponència es planteja que el transport ferroviari de Tòquio presenta greus problemes de congestió que provoquen pèrdues econòmiques i de temps

que malgrat els esforços no s'han arribat a solucionar. Es proposen diversos mètodes per mesurar aquesta congestió, s'avaluen les pèrdues anuals per districtes metropolitans i la conducta dels passatgers que s'adapten per ells mateixos a aquesta situació.

WALEY, Paul, *Vers una harmonització de l'espai industrial i residencial en la ciutat*, SOAS, Londres, London University.

Normalment les ciutats japoneses localitzen en àrees separades l'espai industrial i l'espai residencial, la qual cosa suposa l'anomenada concentració unipolar (*jikkyoku shuchu*). Aquest estudi analitza la configuració d'àrees mixtes en les quals es combinen ambdós tipus d'usos del sòl urbà i els avantatges que aquesta distribució reporta.

— *Dins l'apartat de planificació, arquitectura i paisatge urbà:*

ISHIDA, Yorifusa i DUNIN-WOYSETH, Halina, *La configuració urbana i els «dissenyadors urbans invisibles»*, Tòquio, Center for Urban Studies, Tokyo Metropolitan University i Oslo, Oslo School of Architecture.

Encara que existeix la intenció de millorar la qualitat dels projectes urbans, en el Japó es continuen fent construccions extremadament heterogènies que produeixen una impressió caòtica que el sistema de planificació urbana japonès, excessivament occidentalitzat, no resol. Aquest estudi analitza el fet que al llarg de la història siguin els «dissenyadors urbans invisibles», els que estan al marge de la planificació, els conformadors de la ciutat.

KITAMURA, Schinichi, HANAOKA, Toshiyuki, OYAMA, Isao i MIURA, Yoichi, *Una revisió sobre la història de la planificació urbana del nucli regional urbà de Kōfu*, Kōfu, Department of Civil and Environmental Engineering, Yamanashi University.

El propòsit d'aquest estudi és mostrar la història de com es forma una ciutat local japonesa, concretament la ciutat de Kōfu, capital de la prefectura de Yamanashi, situada a 100 km a l'oest de Tòquio, des del castell medieval del segle XVI fins a l'actual ciutat reconstruïda després de la Segona Guerra Mundial.

BERQUE, Augustin, *La ciutat Jardí i Den'en Toshi*, París, École des Hautes Études en Sciences Sociales.

L'autor examina la concepció d'Ebenezer Howard de la noció de ciutat-jardí (1902), com aquesta va ser «japonitzada» pel Ministeri d'Interior (Naimusho) sota el terme «den'en toshi» (1907) i com fou aplicada al Japó i a d'altres països. En el treball es proposa, finalment, que algunes de les premisses que hi ha darrera d'aquesta noció siguin adoptades com a trets bàsics en la planificació de l'actual ciutat.

SHINOHARA, Osamu, *Perspectiva de la composició arquitectònica en les ciutats japoneses. Una experiència d'occidentalització en el disseny urbà*, Tòquio, Department of Civil Engineering, University of Tokyo.

Des del període Meiji, al Japó es va optar per la modernització «a la manera occidental» de les seves infraestructures. Després de les destruccions de la Segona Guerra Mundial, els mètodes i l'estil occidental en els dissenys urbans han estat ràpidament introduïts per reorganitzar les antigues ciutats. Aquest estudi analitza com aquests mètodes han estat adoptats i transformats al Japó i a altres països de l'est d'Àsia, i suggereix una major aplicació dels elements propis d'aquestes cultures.

TIÉVÉ, Nicolas, *Modificació de l'espai urbà a Kyoto des de les darreries del període Heian a l'inici del període Edo (segles XI-XVIII)*, Kyoto, Kyoto University.

Aquesta ponència presenta un catàleg de mapes de la ciutat de Kyoto des de la seva fundació fins al segle XVII. L'autor, a través de les diferents representacions iconogràfiques, intenta no només mostrar les diverses característiques de com ha estat constituïda materialment la ciutat en carrers i edificis, sinó també els canvis de les percepcions d'aquesta ciutat.

2. Seguidament exposem les tesis i els treballs d'investigació recollits en la base de dades:

OKAFOR, Wilfred Ike, *Eficàcia de les polítiques de descentralització poblacional i industrial sobre les concentracions metropolitanes: Grècia i Japó, una avaluació per comparar l'impacte*, Feldt, Allan (dir.), The University of Michigan, 1991, 343 p.

Aquest estudi pretén mostrar les experiències que es poden transferir a partir d'una anàlisi d'una nació desenvolupada de lliure-mercat, el Japó, i una nació en via de desenvolupament de mercat mixt, Grècia, a una anàlisi de les nacions del Tercer Món que cerquin un model que els ajudi en les seves polítiques de descentralització o desurbanització.

MCDONALD, Mary Grace, *Desplaçant l'arròs: les fàbriques en els camps del poder de les granges a Tohoku, al Japó*, Berkeley, University of California, 1990, 329 p.

Aquesta tesi examina les bases de la política nacional sobre la producció local de l'arròs al Japó i destaca la tendència de les granges i el treball de les famílies camperoles cap a la moderna producció industrial, al mateix temps que constata el debilitament de les demandes agrícoles de proteccions a l'arròs.

WIGEN, Karen Esther, *Les inversions regionals: els perfils espacials del canvi econòmic en les muntanyes del sud del Japó, 1750-1920*, Berkeley, University of California, 1990, 464 p.

Aquest estudi pretén analitzar la transició del període Tokugawa al Taisho en

formes geogràfiques, estudiant les dinàmiques espacials del pas del Japó vers la modernitat, concretament al sud del districte territorial Shimoina de Shihano.

JOHNSON, Regine Diane, *Un viatge fantàstic: refraccions del real, re-visions de l'imaginat en el «Furyu Shidoken Den» d'Hiraga Gennai*, Hibbet, Howard S. i Thomas, Victor S. (dirs.), Harvard University, 1989, 166 p.

L'obra d'Hiraga Gennai (1763), considerada una obra popular i influent —presenta un viatge fantàstic que planteja un nou tipus de ficció—, tingué un gran interès per als intel·lectuals com a descripció de regions de fora del Japó quan la política Sakoku limitava els contactes japonesos amb l'estranger.

GHOSHEH, Baher A., *Un nou paper econòmic internacional per al món àrab: lliçons des de l'experiència japonesa*, State University of New York at Buffalo, 1988, 256 p.

Aquest estudi cerca una aproximació alternativa al desenvolupament del món àrab prenent l'estratègia japonesa com a model, una aproximació que preservi i s'adeqüi a la cultura àrab aprofitant els recursos humans, físics i locals de la regió.

SATO, Tokyko, *Associació de factors socioeconòmics i variacions geogràfiques en les malalties cerebro-vasculars a la prefectura de Migagi, al Japó*; Armstrong, R. Warwick (dir.), University of Hawaii, 1988, 202 p.

Aquesta tesi, centrant-se en les factors socioeconòmics, que han rebut menys atenció que els factors dietètics i clínics, cerca una explicació al fet que generalment les malalties cerebro-vasculars són més elevades a les àrees agrícoles que a les àrees urbanes i pesqueres.

SUGIMURA, Ken, *La conservació forestal i de la fauna a Amami Oshima, al Japó: un estudi integrador de la societat humana i la fauna*, University of Hawaii, 1987, 307 p.

Aquest estudi descriu tant els efectes de la tala d'arbres en la fauna com les característiques de la societat forestal, i formula solucions al problema de la conservació dels boscos i de la fauna en un indret com Amami Oshima, on els hàbitats originaris de diverses espècies curioses han estat reemplaçats per extenses àrees de boscos joves durant les darreres cinc dècades.

KURIHASRA, Tamiko, *Les inversions japoneses directes a l'estranger, concretament als EUA i al Canadà, de Sogo Sosha a partir de 1951*, The University of British Columbia, 1986.

Aquesta tesi examina les característiques espacials i sectorials de les inversions japoneses directes a l'estranger (DEI) des del 1951, emfasitzant les dutes a terme als EUA i al Canadà per les companyies japoneses de comercialització internacional Sogo Sosha.

LATZ, G. Irving, III, *El desenvolupament agrícola al Japó: la millora regional en la teoria i en la pràctica*, University of Chicago, 1986.

CHILDS, Iraphne R. W., *La radioactivitat en el Pacífic: un estudi del risc*, University of Hawaii, 1984, 355 p.

Aquesta tesi analitza el problema de l'alt nivell de radioactivitat a la regió del Pacífic i les dificultats tècniques per superar-lo.

EDMONDS, Richard Louis, *Les fronteres septentrionals de la Xina Qing i del Japó Tokugawa: un estudi comparatiu de les polítiques frontereres*, University of Chicago, 1983.

KOBAYASHI, Audrey Lynn, *L'emigració des de Kaideima (Japó), 1885-1950: una anàlisi del canvi de comunitat i de territori*, Los Angeles, 1983, University of California, 1983, 364 p.

Aquesta tesi té dos objectius: examinar el canvi de comunitat i de territori a través del procés d'emigració des de Kaideima, prefectura de Shiga (Japó), entre el 1885 i el 1950, i aplicar la filosofia social (humanisme i marxisme) i la teoria del grup d'acció de Jean-Paul Sartre en una anàlisi empírica.

UEDA, Minoru, *El rendiment dels sistemes agrícoles: un estudi del conreu d'arròs japonès i filipí*, Columbia University, 1983, 303 p.

A causa de l'increment de població, per als països del sud i del sud-est d'Àsia és molt important desenvolupar la producció d'arròs. A mitjan els anys seixanta es transferí tecnologia moderna a aquest tipus de conreu, en un procés conegut com la «Green Revolution». Aquest estudi proposa un nou mètode d'avaluar l'eficiència dels sistemes agrícoles, fent servir com a model el sistema japonès de conreu i mirant si es pot aplicar a altres zones com el sud de l'illa de Luzon, a les Filipines.

AL-KAISI, Abdul Hameed Abdul Majeed, *Els diversos papers dels EUA en el món fluctuant del comerç del blat, 1960-1975*, The University of North Carolina at Chapel Hill, 1981, 256 p.

Aquest treball analitza les raons per les quals els EUA foren el líder exportador de blat, amb un 40% de les vendes internacionals, durant 1960-1975. El Japó, la URSS i l'Índia foren els principals importadors. En aquest estudi s'expliquen els diversos factors físics i socials pels quals es pot donar raó de la dependència d'aquests països de la importació del blat americà.